

BİLİM DAMLALARI

HASTANE SEVDASI

Tıpta çok ilginç şeyler vardır, bunlardan biri de hastane sevdası veya tıptaki adı ile Munchausen sendromudur. 18. yüzyılda Avrupa'da Aaron Munchausen denen bir adam yaşamıştı, olayları öylesine abartırdı ki herkes gülerdi, örneğin, savaşta karşıdan gelen mermileri eliyle yakalayıp düşmana geri fırlattığını söylerdi. 1951'de İngiliz doktoru Richard Asher, hastaneye yatabilmek için akla gelmedik yalanlara başvuran bazı hastalarda Munchausen sendromu diye adlandırdığı ruhsal bir hastalığın bulunduğunu bildirdi. Bu hastalık pek sık görülmez ise de her doktorun hayatından böyle birkaç hasta geçmektedir. Bu hastalığın akıl almaz belirtilerini şöyle tanımlayabiliriz: Hasta, bilinçli olarak çok acil bir tıbbi hastalığın belirtilerini taklit eder, bu şekilde doktorları kandırarak acil oda yolu ile hastaneye yatar, ne kadar ağırlı olursa olsun bütün testlere katlanır, sapsağlam olduğu halde defalarca ameliyat olur ve hatta sağlam bacağına bile kestirir. İşte bir örnek: 37 yaşındaki Willie ağırdan saçlarını yolarak sabaha karşı Pittsburgh Hastanesine yattı. Fakat tuhaf şey, muayene ve bütün testler normal çıkıyordu. Biraz sakin-

leşince acıklı geçmişini anlattı: önce ülser ameliyatı, sonra pankreas bezinin yarısının çıkartılması, daha sonra karınıçi yapışıklıkları gidermek için bir başka ameliyat, en sonra bir kazadan sonra kafasında artan basıncı gidermek üzere beyin ameliyatı ve kafatasında 4 delik açılması. Ertesi gün yine saçlarını yolmağa başladı, karına ağrı saplanmıştı, kan kustu, dışkısında da kan çıkmağa başladı. 6. gün idrarı kanlı gelmekte idi, ağrı şimdi sağ bacadan aşağı doğru iniyordu. Tüm testlerin normal çıkışı sonucu Munchausen sendromu tanısı yapıldı, hasta tanınmış doktorlara gösterileceği bir sırada giysilerini istedi ve hastaneyi terketti. Daha sonra Willie'nin, 16 yıl içinde 40 kere hastaneye yattığı ve 32 kere acil odalara gittiği anlaşıldı. Harvard Tıp Fakültesinden psikiyatr Dr. T. Stern bir başka olguyu anlatıyor: "Bir akşam geç vakit hastaneye bir hasta geldi ve kendisinde pülmoner emboli ve kriyoglobulinemi olduğunu söyledi, yani akciğer damarlarını pıhtı tıkiyor ve kanım soğukta pıhtılaşıyor demek istiyordu. Hastalar genellikle tıbbi terim kullanmazlar, onun için kuskulandım. Hasta kan pıhtılaşmasını önleyici Kumadin ve Heparin adlı ilaçları istedi, dozlarını bile biliyordu, ertesi gün hastaneyi terketti. İki yıl sonra bir başka hastanede bir rastlantı sonucu aynı adamın aynı yakınmalarla o hastaneye yattığını öğrendim." Munchausenli hastalar tabii ki hastalık taklidi yapan tek hastalar değildir, temazur yapanlar, hastalık hastaları, histerikler, çeşitli nedenlerle kendi kendilerini yaralayanlar ve ilaç alışkanlığı olanlar da hastalık taklidi yapar. Örneğin, temazurda hastanın belli bir amacı vardır: sigortadan para almak, ücretsiz yemek ve yatmak, askerden kaçmak vb. Fakat, Munchausenli hastalarda böyle belli bir amaç yoktur, onlar ne yaptıklarını çok iyi bilirler; fakat neden öyle yaptıklarını asla bilemezler. Bu gibi hastalar hastaneye çoğu kez sahte kimlikle gelirler ve yalancılıklarını anlatan biri ortaya çıkınca hemen hastaneyi terkederler. Munchausenli hastalar tıp mesleğinin bir kuralından da bol bol yararlanır: doktorlar tam emin olmadıkça bir hastayı yalancılıkla suçlamak istemezler. Hasta çok hasta olduğunu söylediği bir sırada, hastaneyi terkedince durum anlaşılabilir, o zaman bile tam emin olunamaz. Dr. Stern, Munchausen tanısı yapmak için hastanın geçmişte 10 kereden fazla hastaneye yatmış olması gerektiğini bildirmektedir.

Bu gibi hastaların belli bir psikolojisi vardır. Daima mutsuz bir çocukluk, çocuklarına karşı işkence yapıcı (sadist) bir ebeveyn, süregelen hastalık ve ölüm korkusu ile gölgelenmiş bir

gençlik ve çoğu kez ebeveyn tarafından evden atılıp yurtlarda yaşamaya mecbur kalış. Belki çocukluklarında bulamadıkları şefkati doktorlarda aramakta, doktorları ebeveynleri yerine koymaktadırlar. Ebeveynlerine duydukları bilinçaltı düşmanlığı, şimdi doktor ve hastanelere yönelmektedirler. Ebeveynleri onlara yalnız acı verdiğinden ameliyat ve testler şeklinde yeniden acı aramaktadırlar. Pek ezi ruhen hasta olduğunu kabuleder, böyle birşey kendilerine söylenirse hastaneyi terkederler. Sonları ne olur bu gibi hastaların? Bunu hiç kimse bilmez. Belki de sonunda intihar etmektedirler. Munchausenliler uygarlığımız için "kayıp" kişilerdir. Dr. Roy Meadow'un Lancet dergisinde bildirdiği olgu çok daha ilginçtir: 6 yaşındaki Kay adlı kız, idrarında kan ve iltihap bulunduğu için 12 kere hastaneye yatmış, herbiri bir işkence sayılabilecek düzinelerce test ve röntgenden geçmişti. Sonunda şu anlaşıldı: kızın annesi, kızının idrar örneğini doktorlara vermeden önce şişeye kendi kanını ve kendi iltihaplı idrarını katıyordu. Doktorların bunu anlamaları daha acıklı biten bir başka olgu yardımı ile oldu: Annesi, bir süt çocuğu oğlanı defalarca kusma yakınması ile hastaneye getirmişti, çocuğun kanında her keresinde yüksek miktarda sodyum bulunuyordu. Doktorlar bu tuzu çocuğa annenin vermekte olduğundan kuşkulandılar; fakat tam o sıralarda çocuk öldü. Dr. Meadow'a göre bu gibi anneler Munchausenlidir ve bir çocuk koğuşunun koruyucu ve dostça havasını aramaktadırlar. Dr. E. Seligman New York'da rastla- ğı bir Munchausenliyi hiç unutamadığını söylüyor, kalp ameliyatı geçirmiş bu adam mükemmel kalp krizi taklidi yapıyor ve bu şekilde bir hastaneden ötekine ülkeyi geziyordu. Tony adlı bu adam Dr. Seligman'a şöyle demişti: "Bu ülkenin en büyük doktorlarını maymuna çevirdim".

"SÜTLEĞEN" DEN MAZOT

Brezilyada 1975'den beri otomobillerde benzin yerine şeker kamışından elde edilen alkol (etanol) kullanılıyor. Benzin motorlarında patlama kıvılcım yaratıcı bujilerle sağlandığından benzin yerine alkol kullanılabilir; çünkü alkol de benzin gibi hava ile karıştıktan sonra kıvılcım karşısında patlar. Fakat alkol, kamyonların mazot yakan dizel motorlarında kullanılamaz; çünkü dizel motorlarında buji (kıvılcım sistemi) yoktur, bu tip motorlarda mazot sıkıştırılınca ısınıp kendiliğinden patlar. Brezilya'da ulaşım, ülkemizde olduğu gibi büyük ölçüde mazota bağlıdır, bu bakımdan alkol ulaşım sorununu ancak kısmen

çözebilmiştir. Son zamanlarda B. Almanya'da Wolfsburg'daki Volkswagen kuruluşlarında sütleğen (Euphorbia) ve benzeri bitkilerden mazota çok benzeyen bir sıvı elde edildi. Bu keşif Nobel Ödülü sahibi Amerikan kimyacı Melvin Calvin tarafından yapıldı. Mazot yapmaya yarayan diğer bitkiler kauçuk ağacı, tapyoka, Hintyağı bitkisi, İsa diken, Noel yıldızı ve Poinsettia'dır. Bu bitkiler ağırlıklarının %'u 10 kadar hidrokarbonlar içerirler. Bu hidrokarbonlar yapay mazot elde edilmesinde hammadde olarak kullanılır. Hektar başına yılda 80 ton sütleğen vb. ekilmesi 6 ton/yıl hidrokarbon verecektir. Bunun anlamı futbol alanı büyüklüğünde bir tarladan yılda 30 fiç mazot elde edileceğidir. Bugün için sütleğen mazotu doğal mazottan çok daha pahalıdır. Fakat dünya mazot kaynakları azaldıkça, mazot fiyatı artacağından, birgün fiyatlar eşitlenecektir. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda sütleğen yerli bitkiler olduğundan üretimi zor olma yacaktır.

BÜLBÜLÜN AŞKI

B. Almanya'da Mainz Üniversitesinden Bayan Zoolog Ute Zimmer Çalı Bülbülleri ailesinde Phylloscopus collybita kuşunun ötüşlerini inceledi. Bu her Mart, kışı geçirdiği güneşli ülkelerden Avrupa'ya dönen küçük, sarı-yeşil bir kuştur, tatlı ötüşleri ile baharın gelişini müjdeler. Zimmer doğadan ayrılarak, yalnız büyütülmüş 12 dişi ve 24 erkek Phylloscopus aldı, bunlar hiç kuş ötüşü duymadan büyümüşlerdi. Deneye 8 tane de doğada büyümüş Phylloscopus katıldı. Bir banda da hem bu türden, hem de diğer türlerden erkek kuşların ötüşleri kaydedilmişti. Önce yalnız büyütülmüş dişiler alındı ve bunlara kalp atışlarını kaydetmek üzere elektrodlar bağlandı, bu dişiler kendi türlerinden bir erkeğin ötüşünü duyunca öyle heyecanlandılar ki, kalpleri hemen hızlandı. Ötüş banddan verilse bile kalp hızlanıyordu. Buna karşı, aynı dişiler erkek kanarya ötüşlerine aldırış bile etmedi. Yalnız büyütülmüş erkeklerin de çok güzel ötebilmesi bu özelliğin kalıtsal olduğunu, taklide bağlı olmadığını göstermektedir. Daha sonra doğada büyütülmüş Phylloscopus dişileri üzerinde deney yapıldı, bu yabani dişilerin kalbini hızlandırmak çok daha zordu. Bunlar, yalnız kendileri gibi doğada büyütülmüş erkeklerin ötüşü karşısında heyecanlandı. Banddan verilmiş ötüşlere de, "evde büyütülmüş" erkeklerin ötüşüne de kayıtsız kaldılar. Hayvanların doğayı özledikleri bir gerçektir.

Derleyen : Dr. Selçuk ALSAN